

Басюк Сергій Михайлович,
здобувач науково-дослідний інститут публічного
права
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9205-5314>

Ключові принципи публічного адміністрування стоматологічної практики в Україні

Принципи публічного адміністрування відіграють визначальну роль у системі правового регулювання діяльності держави та її органів, адже саме вони окреслюють вектор, межі й рівень ефективності реалізації публічної влади. У доктрині ці принципи розглядаються як узагальнені, переважно нормативно закріплені ціннісні орієнтири, що забезпечують цілісність, узгодженість і стабільність правового порядку. Їх зміст охоплює інтелектуальний, нормативний і поведінковий компоненти, які поєднують регулятивний та аксіологічний аспекти правового впливу. У галузі охорони здоров'я принципи слугують концептуальною основою формування та реалізації публічної політики, спрямованої на охорону здоров'я населення як одного з найвищих суспільних пріоритетів. Стоматологічна практика, будучи складовою системи медичної допомоги, потребує не лише формального нормативного упорядкування інструментів і процедур, а й послідовного засадничого впливу з боку публічного адміністрування.

Т. Кравцова та А. Солонара у своїй науковій праці зосередили увагу на дослідженні поняття й принципів діяльності публічної адміністрації в Україні. Наголошується на відсутності у сучасній правовій доктрині уніфікованого підходу до тлумачення категорії «публічна адміністрація», що зумовлює потребу в її подальшому теоретичному осмисленні. Проаналізовано еволюцію підходів до розуміння публічної адміністрації в європейському праві, де вона трактується у широкому та вузькому значеннях. На цій основі сформульовано узагальнене визначення публічної адміністрації як сукупності органів державної виконавчої влади, виконавчих органів місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів, наділених адміністративно-владними повноваженнями. Визначено основні ознаки публічної адміністрації, які характеризують її впорядкованість, владну природу та спрямованість на реалізацію суспільних і державних інтересів. Окрему увагу приділено системі принципів її функціонування, серед яких виокремлено верховенство права, законність, відкритість, пропорційність, ефективність, підконтрольність і відповідальність [1].

С. Богата у своєму дослідженні проаналізувала зарубіжну практику впровадження державно-громадського партнерства у сфері стоматології як особливої форми взаємодії публічної влади, підприємницького середовища та інститутів громадянського суспільства. Авторка акцентує увагу на тому, що обмеженість бюджетних ресурсів у сфері стоматологічної допомоги зумовлює

об'єктивну потребу в залученні приватного сектору та суб'єктів «третього сектору» з метою підвищення доступності відповідних послуг. Обґрунтовується, що така взаємодія реалізується як у форматі тимчасових ініціатив і гуманітарних місій, так і у вигляді довгострокових програм, спрямованих на поєднання профілактичних, лікувальних і просвітницьких заходів. Конкретизовано, що базовими принципами тристоронньої співпраці виступають конструктивна комунікація, взаємна довіра та консолідація ресурсів усіх учасників. Підкреслюються позитивні наслідки такої взаємодії, зокрема розширення доступу до стоматологічної допомоги, впровадження інноваційних технологій і підвищення рівня санітарно-гігієнічної обізнаності населення. Водночас окреслено потенційні ризики, серед яких виокремлено економічну й політичну нестабільність, корупційні чинники та можливе зниження зацікавленості приватного сектору в інвестиційній участі [2].

Аналізуючи базові джерела адміністративного права, доцільно наголосити, що принципи публічного адміністрування, закріплені у Законі України «Про адміністративну процедуру», спрямовані на забезпечення відповідності діяльності адміністративних органів стандартам демократичної правової держави. Визначальним орієнтиром виступає верховенство права, відповідно до якого права і свободи людини визнаються найвищою цінністю та визначають спрямованість публічної діяльності. Принцип законності зобов'язує адміністративні органи діяти виключно на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України, тоді як рівність перед законом гарантує недискримінаційне ставлення до всіх осіб. Вимоги обґрунтованості та безсторонності передбачають всебічне з'ясування обставин справи й недопущення конфлікту інтересів, а добросовісність і розсудливість раціональну, логічну та етично виважену поведінку посадових осіб. Принцип пропорційності забезпечує належне співвідношення між втручанням у права особи та досягненням законної мети, а відкритість, своєчасність, ефективність, презумпція правомірності вимог особи, офіційність, а також гарантії участі й ефективного правового захисту формують людиноорієнтовані та прозорі стандарти діяльності публічної адміністрації [3].

Принципи публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я, закріплені в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», відображають визнання охорони здоров'я одним із ключових пріоритетів діяльності держави та суспільства. Базовим підґрунтям організації публічної влади у цій галузі є повага до прав і свобод людини та забезпечення відповідних державних гарантій. Гуманістична спрямованість публічної політики й орієнтація на медико-соціальний захист соціально вразливих груп населення визначають її соціальне призначення. Принципи рівності, демократизму та загальної доступності медичної допомоги зумовлюють вимогу відкритості й недискримінаційності діяльності органів публічної влади. Вимоги наукової обґрунтованості та адекватного ресурсного

забезпечення підкреслюють обов'язок держави ухвалювати рішення з урахуванням доказових підходів і реальних спроможностей системи охорони здоров'я. Орієнтація на сучасні стандарти надання медичної допомоги та використання цифрових технологій актуалізує потребу модернізації інструментарію публічного адміністрування, тоді як превентивно-профілактичний характер діяльності засвідчує її спрямованість не лише на лікування, а й на попередження загроз здоров'ю населення [4].

Інструкція про порядок надання стоматологічної допомоги в закладах охорони здоров'я та медичних підрозділах Збройних Сил України визначає організаційні засади, форми та умови надання стоматологічної допомоги військовослужбовцям і іншим прикріпленим категоріям осіб на основі чинного законодавства у сфері охорони здоров'я та соціального забезпечення. Документ окреслює основні завдання стоматологічної служби, які включають здійснення профілактичних, лікувальних, реабілітаційних, науково-дослідних та освітніх заходів, а також ведення системного обліку стоматологічної захворюваності. Передбачено диференціацію рівнів надання стоматологічної допомоги залежно від складності втручань і ресурсних можливостей відповідних медичних підрозділів, що забезпечує поетапність та доступність лікування. Окремо наголошується на пріоритетному забезпеченні стоматологічною допомогою соціально вразливих категорій військовослужбовців, що свідчить про реалізацію принципу соціальної справедливості. Встановлення територіального принципу організації стоматологічної допомоги розглядається як складова впорядкованості адміністративної діяльності, а визначення порядку оплати стоматологічних послуг з урахуванням статусу пацієнта та вартості використаних матеріалів відображає вимоги бюджетної дисципліни й підзвітності [5].

Отже, принципи публічного адміністрування визначають спрямованість, межі та якість реалізації публічної влади, забезпечуючи цілісність і стабільність правового порядку та поєднуючи регулятивні й ціннісні засади правового впливу. У сфері охорони здоров'я вони формують концептуальну основу публічної політики, орієнтованої на пріоритетність охорони здоров'я, повагу до прав людини та виконання соціальної функції держави. Важливе значення надається принципам відкритості, рівності, пропорційності, обґрунтованості, добросовісності та ефективності, які забезпечують людиноорієнтований характер адміністративної діяльності. Реалізація цих засад передбачає ухвалення рішень на основі доказових підходів, реальних ресурсних можливостей і сучасних стандартів, зокрема з використанням цифрових технологій. У стоматологічній сфері принципи публічного адміністрування проявляються також через розвиток партнерських форм взаємодії між публічними та недержавними суб'єктами з метою підвищення доступності й якості допомоги за одночасного врахування потенційних ризиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравцова Т. М., Солонар А. В. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації. *Форум права*. 2010. № 4. С. 522–525.
2. Богату С. І. Програми державно-громадянського партнерства у стоматології країн світу. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 1(82). С. 65–72. DOI: 10.35432/1993-8330appa1822021229137.
3. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 № 2073-IX. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2073-20>
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 № 2801-XII. *Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12>.
5. Про затвердження Інструкції про порядок надання стоматологічної допомоги в закладах охорони здоров'я та медичних підрозділах Збройних Сил України : Наказ Міноборони України від 18 серпня 2015 № 414. *Верховна Рада України*. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1071-15>.